

**EEN MOORD KOST
MEER LEVENS**

EEN MOORD KOST MEER LEVENS

PETER R. DE VRIES
MISDAADJOURNALIST

JUST
PUBLISHERS

2e druk, februari 2019

Auteur Peter R. de Vries
Copyright © 2019 Peter R. de Vries | Just Publishers BV
Uitgever Hans van Maar

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt,
door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale bestanden of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Just Publishers BV.

*No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint,
microfilm, digital files or any other means, without written permission from
Just Publishers BV.*

Omslagfoto Stefan Vanfleteren
Foto's binnenwerk ANP, Anefo, archief Cees Koring en collectie Paul Spruit
Omslagontwerp Ben Gross
Opmaak Studio Spade, Voorthuizen
Redactie en productie Hanzeboek / Tekstbureau Tempelier

ISBN 97890 8975 743 2

NUR 339

WWW.JUSTPUBLISHERS.NL

Inhoud

Hoe het begon: De Delftse wurger en de Donald Duck-colporteur...	6
I. In één klap kind-af	15
II. Beddensprei met foutje	24
III. Pubers zijn hard, burens ook	36
IV. Nooit eens lekker zoenen	53
V. ‘Vader, waarom heb je dat gedaan?!’	65
VI. Moord of een vlaag van waanzin?	78
VII. Niet welkom bij de politie	93
VIII. Dronkaard mishandelt moeder	105
IX. Henk Frankot moet dood	119
X. Een waas voor ogen, een mes in de hand	134
XI. Een bekennende verdachte	147
XII. Moord maakt indruk	160
XIII. Zeepbel: twee hoeren-moorden	174
XIV. Gijzeling met ontsnapping	189
XV. TBS op verzoek	204
XVI. In de ‘Hel van het Noorden’	218
XVII. Vader raakt in de Heer	233
XVIII. Ben ik nu wel of niet gestoord?	247
XIX. Vrij!	261
XX. Gekoppeld aan ‘Brabantse Toontje’	277
XXI. Een ‘opzetje’ of een overval?	296
XXII. Schulden tot de dood erop volgt	310
XXIII. Man in onderbroek zit weer	324
Epiloog	345
Verantwoording	352

Hoe het begon: De Delftse wurger en de Donald Duck-colporteur...

Dit verhaal begint eind november 1970. Op dinsdag 24 november 1970 om precies te zijn. Ik was toen net twee weken daarvoor 14 jaar geworden en zat op de middelbare school in Amstelveen. Dat was aanvankelijk bepaald geen succes. Ik was niet geïnteresseerd, maakte geen huiswerk en bleef dan ook prompt in de eerste klas al zitten. Ik kan gerust zeggen dat er in die tijd geen goed garen met mij viel te spinnen. Na die doublure kregen mijn ouders van school een brief waarin beleefd stond geformuleerd dat ‘verandering van omgeving heilzaam kan werken’. Met andere woorden: Ik was na de zomervakantie niet meer welkom. Men was mij na een jaar al beu. Ik was brutaal en baldadig en maalde niet om onvoldoendes en slechte rapporten. Vermaningen, strafwerk en zelfs een vorm van huisarrest hadden niet tot verbetering geleid. De leraren – en ook mijn ouders – vroegen zich af wat er op deze manier van mij terecht moest komen. En om eerlijk te zijn: zelf wist ik dat toen eigenlijk ook nog niet.

Er was echter één ding waarin ik mij van het gros van mijn klasgenootjes positief onderscheidde: ik las elke dag de krant en zij niet. Zij konden de topografische rijtjes *Groningen–Hoogezand–Sappemeer–Winschoten–Veenendam–Stadskanaal* feilloos opdreunen – en ik niet – maar ik wist in die tijd wél alles van de moorden op John F. Kennedy, Martin Luther King en Robert Kennedy. Sterker nog, ik wist ook alles over de moord op president Abraham Lincoln door John Wilkes Booth, bijna 100 jaar voor de aanslag op JFK. Want dat deed ik wel graag, populair historische boeken lezen. Over prominente staatslieden, roemruchte veldheren, baanbrekende uitvinders, vermaarde ontdekkingsreizigers en waaghalzerige luchtvaartpioniers. Zolang het maar ‘waar gebeurd’ was, dat was mijn enige voorwaarde. Op die manier wist ik

mijn leraren menigmaal met onverwachte kennis te frapperen. Het zorgde er voor dat zij de moed nooit helemaal opgaven. Mijn medeleerlingen konden dan misschien Winschoten op de kaart aanwijzen, maar de meesten van hen wisten niet dat er in Vietnam al hun hele leven een heftige oorlog woedde. Internet bestond nog niet. Wie geen krant las of het acht-uur-journaal miste was in die tijd vrijwel verstoken van het nieuws.

Ik was niet alleen geboeid door bovengenoemde wereldberoemde moordzaken, maar ook door alles wat zich op misdaadgebied in ons eigen landje afspeelde. Elke morgen haalde ik de krant uit de bus – voordat mijn vader ‘m aan het ontbijt opeiste – en spelde vooral ‘het nieuws van de nacht’. Zo kwam het dat ik als tienerjongen alles wist van ‘De Delfste Wurger’, die op dinsdag 24 november 1970 had toegeslagen aan de Papsouwselaan 372 in Delft. ‘De Delfste Wurger’ zou in de maanden daarna het misdaadnieuws beheersen. Zijn slachtoffer was de nog maar 21-jarige Ada Lansbergen-Hölscher, die samen met haar man Arnoud op de achtste etage van de flat aan de Papsouwselaan woonde. Het stel was pas getrouwd en woonde er nog maar een paar maanden toen de moordenaar toesloeg, terwijl in die buurt verder bijna nooit iets van enige betekenis gebeurde. De 23-jarige Arnoud was ‘s morgens vroeg naar zijn werk gegaan en ontdekte toen hij ‘s middag even na vijf uur terugkeerde dat er iets mis was. De gordijnen waren nog dicht, de ontbijtbordjes stonden nog op tafel... Even later vond hij zijn echtgenote dood op bed. Ze had een aantal lichte snijwonden en was vermoedelijk gewurgd of gesmoord. Het motief was een mysterie. Het jonge stel was van onbesproken gedrag, ze hadden geen geld en ook geen vijanden en leidden in de goede zin van het woord een burgerlijk bestaan.

De moord op Ada was een van de 62 moorden die in 1970 in Nederland werden gepleegd. Een schokkend levensdelict op een jonge vrouw, zeker, maar wat maakte dit misdrijf nu zo bijzonder dat ik het er hier, bijna vijftig jaar later, nog over heb? Welnu, dat kwam omdat de onbekende moordenaar kort na het misdrijf via brieven, kaarten en telefoontjes als ‘Mr. X’ contact zocht met de politie, maar ook met De Delftsche Courant en De Telegraaf. En daarin meldde de dader dat hij het eigenlijk op de onderbuurvrouw – de echtgenote van een Delftse rechercheur – van Ada Lansbergen had gemunt.

Hij was abusievelijk op de verkeerde etage uit de lift gestapt en was zo bij Ada in huis terechtgekomen. Een ‘vergismoord’ *avant la lettre*. Noodlot en toeval waren elkaar in deze zaak tegengekomen, beweerde hij. De moordenaar kondigde aan dat hij zijn vergissing alsnog recht zou zetten: zijn werkelijke doelwit zou niet aan hem ontsnappen. Het waren lugubere boodschappen waarin de moordenaar de politie tartte en vernederde, zoals zelden of nooit eerder was gebeurd. De brieven en telefoontjes bevatten zoveel daderkennis dat de recherche ervanuit ging dat ‘Mr. X’ werkelijk de moordenaar was en zijn dreigement om nog een keer toe te slaan werd dan ook uiterst serieus genomen.

Op mij, als tiener, maakten deze gebeurtenissen enorme indruk. Ik ging niet naar school voordat ik me er van had vergewist of ‘de Delftse Wurger’, alias ‘Mr. X’, weer iets van zich had laten horen. Dat de dader telkens contact zocht met journalisten fascineerde mij. Ik weet nog goed dat ik, elke letter in de krant spellend, bij mezelf dacht: ‘Tjonge jonge... stel je toch eens voor dat je dat als journalist overkomt, dat een moordenaar brieven aan je schrijft!’ (Nu, bijna vijftig jaar later, denk ik wel eens, als ik wéér een (klaag)brief uit een penitentiare inrichting ontvang: Pffff... Houd eens op met schrijven... maar dat terzijde.) In 1970 was het heel bijzonder en groot nieuws. Delft was in rep en roer en krantenlezend Nederland huiverde mee.

De politie opende een klopjacht op ‘Mr. X’ en deze werd begin januari 1971, zes weken na de moord op Ada, gepakt toen hij daadwerkelijk een poging had gedaan om een andere vrouw om het leven te brengen. Getuigen konden de brommer waarop hij was weggevlucht beschrijven – een blauwe Zündapp – en dat leidde tot de dader: de 25-jarige Hans K., een aan lager wal geraakte verkoper uit Delft. De man woonde in een flat precies tegenover Ada Lansbergen en had haar – óf haar benedenbuurvrouw – enige tijd bespioneerd met een verrekijker. In die zin klopten de verhalen die ‘Mr. X’ kort na de moord aan politie en media had gemeld. Toen echtgenoot Arnoud naar zijn werk was vertrokken had K. aangebeld en gezegd dat hij namens de gemeente ‘het antenne-systeem kwam controleren’. Dat gebeurde in die tijd nog. Ada en Arnoud waren in hun nieuwe flatwoning de trotse bezitters van een zwart-wit-tv en Ada had dan ook nietsvermoedend voor haar moordenaar opengegaan. Over de precieze toedracht van de moord en het motief heeft de

recherche nooit 100 procent zekerheid verkregen. Hans K. heeft weliswaar bekentenissen afgelegd, maar deze waren nogal warrig en soms tegenstrijdig. Hij was psychisch zó gestoord dat hij door de Haagse rechtbank van alle rechtsvervolging werd ontslagen en ‘ter beschikking van de regering’ werd gesteld, zoals dat toen nog heette. Precies een jaar nadat hij Ada Lansbergen had vermoord beroofde Hans K. zich in de Dr. S. van Mesdagkliniek in Groningen van het leven – waaruit bleek dat hij wel degelijk wist wat hij had gedaan.

Het was echter niet alleen deze zaak die grote indruk op mij maakte. Driekwart jaar later, in augustus 1971, kwam daar de moord op de 9-jarige Basje Bloemena in Amsterdam bij. Basje was in de eerste week van augustus verdwenen toen hij voor zijn ouderlijke woning aan de Minervalaan in de hoofdstad aan het spelen was. Twee dagen later werd zijn stoffelijk overschot bij een recreatiepark in Wilnis gevonden, gewikkeld in een deken of kleed. Basje was gewurgd, seksueel misbruikt en de dader had zijn naakte lichaampje op zo’n dertig kilometer van Amsterdam gedumpt. De moord op Basje Bloemena raakte mij. Waarom juist deze moord zo mijn aandacht trok weet ik eigenlijk niet precies, terwijl er in die tijd ook andere geruchtmakende kindermoorden speelden. Misschien had het er mee te maken dat Basje hemelsbreed maar een kilometer of acht bij mij vandaan woonde. De misdaad kwam in mijn leven letterlijk en figuurlijk dichterbij. Bij mij, als puber van 14 jaar, riep dat vragen op: Hoe kan het dat een jongetje van negen jaar zo maar spoorloos verdwijnt en dan een paar dagen later naakt en dood wordt teruggevonden? Kan dat elk kind overkomen? Wie doet zoiets? Ik herinner me nog goed dat de politie het kleed – dat in werkelijkheid een vrij zeldzame beddensprei bleek te zijn – waarin Basje was gevonden in de allereerste aflevering van Opsporing Verzocht aan het tv-publiek toonde. ‘Het kan toch niet anders dan dat deze moord wordt opgelost’, dacht ik, terwijl ik de uitzending volgde en kennelijk de kracht van dit nieuwe opsporingsmedium al hoog inschatte: ‘Iemand moet die deken toch herkennen!?’ Dat was ook zo. De deken werd herkend. Ik had dat goed aangevoeld, maar de zaak werd (nog) niet opgelost. Over hoe dat precies kwam, leest u in de rest van dit boek meer.

In de jaren die volgden ging ik op school beter mijn best doen, ik werd zowaar

leergierig. Het was tot me doorgedrongen dat feitenkennis geen last maar een lust was. Ik wist inmiddels ook waar Winschoten lag. En ik las nog steeds veel ‘waargebeurde’ boeken, maar langzamerhand verschoof dat wel meer naar non-fictie misdaad, wat we nu *true crime* noemen. Dat ik daar ooit beroeps-halve iets mee zou kunnen doen, realiseerde ik mij toen nog niet. Al kwam dat moment met rasse schreden dichterbij.

Op de kop af drie jaar na de moord op Basje Bloemena, in augustus 1974, toen ik bijna 18 jaar was en inmiddels de examenklas had gehaald, verdween er in Amsterdam-Zuid weer een kind, ditmaal een meisje. Het gebeurde hooguit vier kilometer van mijn school die op de grens van Amsterdam-Buitenveldert lag. Het ging om de 10-jarige Heleen Isaac uit de Willem Royaardsstraat. Basje en Heleentje woonden hooguit een kilometer van elkaar, ze waren vrijwel even oud en verdwenen bovendien allebei in de eerste week van augustus. Kon dat toeval zijn? Het levenloze lichaam van Heleentje werd een dag na haar verdwijning gevonden, in de bosschages bij een sportpark in Amsterdam-Noord. Ook Heleentje was ongekleeft toen zij werd gevonden en door verwurging om het leven gekomen. Meer dan ooit volgde ik in de pers de nieuwsfeiten van deze kindermoord. Ik moest meteen weer aan de moord op Basje denken. De overeenkomsten tussen beide moorden zorgden er voor dat het onderzoek van de politie zich toespitste. Daar waar Basje Bloemena nog in het niets leek te zijn verdwenen, waren er van de verdwijning van Heleentje wel enkele getuigen. Zij beschreven een man op een motorcarrier, een soort gemotoriseerde bakfiets, die tijdschriften – leesmappen – in de buurt bezorgde. Hij woonde in Amsterdam-West en werd gearresteerd. Het net sloot zich. Vanaf dat moment werd de man in de pers ‘de Donald Duck-colporteur’ genoemd. En wat bleek? Het vermoeden dat de moorden op Basje en Heleentje met elkaar te maken hadden was juist. Ene Gerard S. werd op die manier een van Nederlands meest beruchte meervoudig kindermoordenaar.

Zie hier de drie levensdelicten waarvan – achteraf – zonder overdrijving gezegd kan worden dat zij in mij de belangstelling voor de misdaad hebben laten ontkiemen, vervolgens die interesse hebben aangewakkerd en mij uiteindelijk zelfs in de richting hebben geduwd van de misdaadjournalistiek.

Slechts drie en half jaar na de ontknoping in de zaak van Basje en Heleentje zette ik daadwerkelijk zelf de eerste stappen in mijn journalistieke loopbaan. De term *misdaadverslaggever* bestond op 1 maart 1978 trouwens nog niet echt toen ik met mijn 1.91 meter lange lijf opgevouwen in een derdehands okergele mini-cooper als leerling-journalist naar De Haagse redactie van De Telegraaf reed – waar het allemaal begon. Ik was aangenomen als ‘algemeen leerling-verslaggever’, maar de redacteuren van de Haagse redactie moesten ook bij toerbeurt naar de dagelijkse politiepersconferentie in het hoofdbureau aan de Burgemeester Patijnlaan. Dat werd door alle collegae als een soort van corvee gezien: een verplicht nummer voordat ze die dag aan hun échte werk konden beginnen.

Die politiepersconferentie was er eigenlijk vooral voor de regionale Haagse kranten, Het Binnenhof, Het Vaderland en de Haagsche Courant. Op de persconferentie werd elke ochtend om 10:00 uur door een politievoorlichter uit de doeken gedaan voor welke ongerechtigheden de politie de laatste 24 uur was uitgerukt: ongelukken, inbraken, overvallen, zeden- en geweldsdelicten, fraudezaken etc. Voornamelijk ‘klein grut’, dat voor het Haagse journaal interessant was, maar minder voor de landelijke Telegraaf. ‘Onze bladen’, zoals de combi van De Telegraaf en het Nieuws van de Dag toen nog werden aangeduid, gingen voor groter nieuws. Er moest minstens sprake zijn van een levensdelict, een grote kraak met een thermische lans of betrokkenheid van tot de verbeelding sprekende personages. Maar omdat Den Haag natuurlijk een regerings- en diplomatenstad was, had Bart Lulofs, de soevereine chef van de Haagse redactie verordonneerd dat een van ons dus ook elke ochtend op de politiepersconferentie present moest zijn, ook al leverde dat doorgaans niet veel kopij op: ‘Je weet maar nooit...’ Een klein incident kon immers later als nog groot nieuws worden, zoals een klein vonkje nu eenmaal immense branden kan veroorzaken. Mijn collega-redacteuren beschouwden dit begin van de dag dus voornamelijk als verspilling van hun talent, maar ik was vanaf het eerste moment gegrepen door dat dagelijkse politiepersconferentietje. Hartstikke interessant om van de politie zelf allerhande misdaadnieuws te horen en er ook nog quasi-belangrijke vragen over te mogen stellen – vragen die vooral mijn eigen nieuwsgierigheid bevredigden. En dus zei ik grootmoedig tegen mijn collegae: ‘Laat mij dat voortaan maar doen...’ De rest is geschiedenis.

Ik kreeg begin juni 1978 in Den Haag als 22-jarige verslaggever kort daarna al te maken met mijn allereerste moordzaak: meteen een pittige vuurdoop. Het ging om een bejaarde vrouw – Clara van Engers – die aan stukken was gesneden en verpakt in vuilniszakken her en der in Den Haag was verspreid. De verhalen daarover haalden – met mijn naam er bij – groot de krant. En daarna ging het snel. Even in vogelvluucht: Ik werd overgeplaatst naar de redactie in Amsterdam, waar ik meer en meer de kans kreeg in het misdaadnieuws te duiken. Na een paar jaar was het alleen nog misdaad wat de klok sloeg en waren het collegae die mij het etiket ‘misdadverslaggever’ opplakten. Als er weer eens een slachtoffer van een delict opbelde om zijn verhaal te doen of een tip te geven, zeiden zij: ‘Wacht u maar even, dan verbind ik u door met onze misdaadverslaggever Peter de Vries.’ Die R kwam er pas een paar jaar later bij. In die tijd kwam – beroepshalve – ook de eerste ‘kindermoord’ op mijn pad, die op Petertje Oort (10) in 1982 in Purmerend – die nog steeds onopgelost is – en voor mij dezelfde gevoelswaarde heeft als de moord op Basje Bloemena. Ik ontpopte mij in die jaren ook als auteur en schreef bijvoorbeeld de memoires van de befaamde politiecommissaris Gerard Toorenaar. Ik ‘deed’ voor de krant in 1983-en-de-jaren-daarna de Heineken-ontvoering en legde de *inside-story* van deze geruchtmakende kidnap in 1987 samen met hoofdader Cor van Hout vast in een boek. Ik stapte na tien jaar op bij De Telegraaf, begon een eigen misdaad-media-bureautje en lanceerde in 1991 samen met Jaap Jongbloed van de TROS het eerste misdaadprogramma op tv: Crime Time. Kortom: misdaad was troef – er was geen weg meer terug.

Het zal begin 1993 zijn geweest dat ik een afspraak had op het kantoor van de bekende Amsterdamse strafpleiter mr. Cees Korvinus. Ik weet niet meer precies waarvoor. Maar we hadden elkaar in die periode goed leren kennen en dus kwam ik ook wel eens gewoon ‘bijpraten’ onder het aloude journalistieke motto ‘een vliegende kraai vangt altijd wat’. Korvinus vertelde mij bij die gelegenheid dat hij bezig was met pleidooi voor de rechtbank in Groningen. Een cliënt van hem werd verdacht van een dodelijke overval in het plaatsje Scharmer in Groningen. Het zei mij aanvankelijk niets. Maar toen Korvinus mij min of meer terloops meldde dat zijn cliënt – ene Paul S. – wel een interessante achtergrond had, omdat diens vader lang geleden ook al eens veroordeeld was voor twee moorden op kinderen en het één misschien

niet helemaal los gezien kon worden van het ander, veerde ik abrupt op: ‘Hè! Wát??? Wat zeg je daar?! Twee kindermoorden?? Is hij soms de zoon van de Donald Duck-colporteur?’ Het antwoord luidde bevestigend en de onuitwisbare jeugdherinneringen aan Basje Bloemena en Heleentje Isaac kwamen direct weer boven, met alle details. Was de man die Korvinus discreet aanduidde als Paul S. in werkelijkheid Paul Spruit de destijds 15-jarige zoon van kindermoordenaar Gerard Spruit? En was Paul Spruit nu zelf óók een moordenaar geworden? Zo vader zo zoon? Ja... inderdaad. (Al moeten er bij worden aangetekend dat Paul Spruit geen kinderen van het leven heeft beroofd, maar verder trad hij – zonder op deze plek de rest van de inhoud van dit boek prijs van te geven – op bizarre wijze in de voetsporen van zijn vader.) En dit was nog bij lange na niet het complete verhaal. Het volledige levensverhaal van de zoon was nog veel ongelofelijker dan iemand ooit had kunnen verzinnen. Vanaf dat moment, vanaf die toevallige conversatie bij Korvinus op kantoor, stond voor mij vast: hier moet ik alles van weten.

Van de gevangenisdirectie kreeg ik wonderwel toestemming om Paul Spruit drie weken lang in de penitentiare inrichting van Groningen te interviewen, wat de basis vormde voor dit boek ‘Een moord kost meer levens’. Daarmee kwam voor mij alles bij elkaar. En dat niet alleen. Het schrijven van dit boek en mijn nadere onderzoek naar de feiten en achtergronden van de moorden op Basje en Heleentje zorgden er onbewust ook voor dat ik als misdaadverslaggever nóg meer dan ooit geïnteresseerd raakte in – en mij ook inzette voor – de oplossing van delicten waarvan kinderen en jonge vrouwen het slachtoffer waren: verdwijningen, zedendelicten en moorden.

Sindsdien heb ik decennialang heel veel van deze afschuwelijke moord- en verdwijningsdossiers onderzocht. In alle varianten. Je zou kunnen zeggen dat het een soort missie was. Meestal in de rol van journalist, maar zeker ook als onderzoeker. En soms als aanklager of verdediger. Tientallen tragische moordzaken. Waarvan enkele crime-klassiekers zijn geworden, die iedereen kent. Denk bijvoorbeeld maar aan de zaken van:

Milica van Doorn (19) in 1992 in Zaandam,
Andrea Luten (15) in 1993 in het Drentse Ruinen,

Christel Ambrosius (23) in 1994 in het Gelderse Putten, beter bekend als de Puttense moordzaak,
Marianne Vaatstra (16) in 1999 in het Friese Zwaagwesteinde,
Marion (19) en Romy (1) van Buuren in 1997 in het Noord-Hollandse Bergen,
Nienke Kleiss (10) in 2000 in het Zuid-Hollandse Schiedam, beter bekend als de Schiedammerparkmoord,
Natalee Holloway (18) in 2005 op Aruba,
En natuurlijk Nicky Verstappen (11) in 1998 op de Limburgse Brunssummerheide.

Maar het begon dus ooit allemaal bij de moord op Ada Lansbergen in Delft en de levensdelicten op Basje Bloemena en Heleentje Isaac in Amsterdam. Die moordzaken zijn voor mij bepalend geweest. Zij hebben er in feite voor gezorgd dat ik nu al ruim veertig jaar misdaadverslaggever ben. Er is in die tijd veel gebeurd, veel veranderd ook, maar nu, bijna een halve eeuw later, hebben deze schokkende moorden nog niets aan actualiteit en importantie ingeboet. Ze staan nog altijd scherp op mijn netvlies. Ik beschouw 'Een moord kost meer levens' dan ook zelf als het beste, meest bijzondere boek dat ik als misdaadverslaggever heb geschreven.

Mijn andere boeken *wilde* ik schrijven. Dit boek *moest* ik schrijven.

Peter R. de Vries
Naarden – 2019